

В'ячеслав і Ганна Сумські

Оксана Палій

В'ячеслав Сумський – Ярема та Ганна Плахотнюк – Оксана у виставі «Гайдамаки». Режисер Володимир Грипич. 1963 р.

В'ячеслав Сумський – Степан. «Куховарка»
А. Сафронова. Режисер Анатолій Ротенштейн. 1960 р.

Ганна Сумська. Назва вистави не ідентифікована.

Як відомо, після Другої світової війни радянська влада, закріпившись у Львові, почала трансформувати його у великий промисловий центр. Проте Львів ніколи таким не був і намагався позиціонувати себе як освітній та культурний осередок, а це означало відкритість до комунікації зі світом. Тому, припускаємо, однією з причин створити зі Львова промисловий центр була спроба стерти з культурної пам'яті міста його історію, ідентичність, асимілювати, щоб місто втратило своє «обличчя» й перетворилося на звичайний обласний центр радянської держави.

Зрештою, владі це б вдалося, адже і містян, які пам'ятали Львів не радянським, після Другої світової війни лишилося мало: хтось виїхав на Захід, хтось переїхав, хтось загинув в гето, хтось – у сталінських таборах. Львівська влада почала заселяти мешканцями з довколишніх сіл, з інших територій імперії – місто переживало демографічний бум. Виникла парадоксальна ситуація: чимала людська маса не відчувала Львів, його культурну пам'ять. А для творення

нової радянської ідентичності необхідне було «культурне обслуговування» – ідеологічна радянська місія за допомогою мистецтва театру, кіно, малярства, літератури та ін. Тож театр імені Марії Заньковецької відкрили у Львові в листопаді 1944 р. саме з цією метою. Однак заньківчани стали одним із форпостів національної культури, уособленням руху шістдесятників у театральному мистецтві, вони впливали на творення українського мистецького обличчя міста Львова.

До таких культурних героїв свого часу, чий творчий доробок є вагомим і значимим для міста, належать подружжя В'ячеслава та Ганни Сумських. Про дитячі та юнацькі роки цих митців та їхні окремі ролі є публікації та відеоматеріали на різних медійних платформах, є запис кількох телепередач «Надвечір'я», які вела на УТ-1 тележурналістка Тамара Щербатюк, яка була однокурсницею В'ячеслава Сумського в КДІТМ ім. І. Карпенка-Карого. Вона товаришувала з подружжям Сумських ще зі студентських років,

В'ячеслав Сумський і Тамара Перепеліцина.
Назва вистави не ідентифікована.

тож передачі про них у неї вийшли теплі і щемливі. Однак львівський період їхньої творчості недостатньо досліджений. А про це варто розповісти.

Львівська сторінка життєпису подружжя В'ячеслава та Ганни Сумських почалася у 1957 році, коли артисти після отримання професійної освіти увійшли до заньківчанського колективу. Тоді керманічем театру ім. Марії Заньковецької був учень Леся Курбаса – Борис Хомич Тягно, який приділяв значну увагу як практичному вишколу своєї трупи, так і розвитку акторських індивідуальностей. Він повірив у талант і професійну спроможність молодих артистів, тож почав залучати їх до своїх постанов.

Прикметна деталь: під час гастролей театру в Луцьку та Нововолинську в червні 1959 р. на шпальтах газети «Радянська Волинь» Борис Тягно опублікував замітку під назвою «Заньківчани на Волині», в якій зауважив, що за 15 років заньківчани презентували глядачам понад 120 постанов, колектив за цей час відвідав, крім українських міст, Латвію, Естонію, Білорусь, Азербайджан, Казахстан та ін. Керманіч театру наголосив, що заньківчани – міцний колектив. Його трупа складається з відомих акторів старшого та середнього покоління: Борис Романицький, Василь Яременко, Варвара Любарт, Надія Доценко, Володимир Данченко, Доміан Козачковський, Ярослав Геляс, Анна Босенко, а серед молодих Борис Тягно виділив лише Любов Каганову та В'ячеслава Сумського. Видатний березільський майстер мав важливе значення для розвитку акторського таланту В'ячеслава Сумського. Він задіявав ак-

тора у своїх спектаклях, зокрема, в легендарних «Гамлет» та «Фауст і смерть». Заслужують на увагу деякі аспекти співпраці режисера Бориса Тягна та актора-початківця В'ячеслава Сумського, зокрема, у виставі «Тарас Бульба». Борис Тягно здійснив два сценічні прочитання текстів Миколи Гоголя: «Сорочинський ярмарок» і «Тарас Бульба». Роль Тараса Бульби була давньою мрією видатного актора, одного з фундаторів театру ім. Марії Заньковецької – Василя Яременка. На роль Остапа постановник призначив Олександра Гая, а роль Андрія спершу виконував Олександр Демиденко. Однак вистава виявилася невдалою, Тягно призначав додаткові прогони, репетиції, щоб зрозуміти причину невдачі. Треба віддати належне високій професійній культурі Майстра, він умів визнавати невдачу, а таке рідко трапляється в сценічній практиці. Зрозумівши, що причина полягає у його невдалій інсценізації повісті, звернувся за допомогою до Максима Рильського. Як довідемося зі спогадів Василя Яременка, Рильський був давнім другом заньківчанин і погодився працювати над покращенням вистави. Максим Рильський переглянув постанову «Тарас Бульба», а тоді зробив закритий театрознавчий розбір. На жаль, у спогадах Яременка не вдалося знайти зауважень Рильського, як не вдалося знайти й стенограму розбору Рильським заньківчанської вистави. Удвох з режисером вони наново зробили інсценізацію, а на ролі синів постановник призначив нових акторів: Остапа грав Борис Мірус, Андрія – В'ячеслав Сумський. Тобто роль Андрія у «Тарасі Бульбі» для Сумського була і вводом у вже існуючу виставу, й водночас новим досвідом.

Припускаємо, що Тягно бачив значні перспективи В'ячеслава Сумського. В інформаційній замітці під час гастролей заньківчанин у Ростові під назвою «Перше знайомство. З нагоди гастролей Львівського театру імені Марії Заньковецької» на шпальтах ростовської газети «Молот» Тягно зауважив, що має намір поставити «Нащадків запорожців» Олександра Довженка. До неї він міг задіяти і Сумського, що показало б талант артиста з несподіваного боку. Це маловідомий факт із режисерського бекграунду Бориса Тягна. Він один із перших побачив театральну перспективу у творах Олександра Довженка. Та цьому задуму не судилося здійснитися.

Крім ролі Андрія, в доробку В'ячеслава Сумського за творами національної класики був ще один важливий образ – Ярема у «Гайдамаках» Тараса Шевченка, поставлених Володимиром Грипичем. Роль Яреми вважається акторською удачею митця. Як зауважив у ґрунтовній рецензії «Герой спетаклю – народ» тогочасний критик В. Попов, акторський ансамбль у спектаклі чудовий, але найбільше виділяється довершений тандем Оксана – Ганна Плахотнюк та Ярема – В'ячеслав Сумський. Критик зауважив, що обом вдалося зберегти романтичну тональність та фольклорну стихію у своїх образах.

Варто зазначити, що, окрім постанов Бориса Тягна, В'ячеслав Сумський тривалий час був чи не єдиним актором молодшого покоління, який співпрацював з усіма заньківчанськими режисерами. З'явилися ролі, які мали

великий успіх у глядачів і чимало медійних рефлексій. До таких вагомих робіт, крім Андрія в «Тарасі Бульбі» та Яреми в «Гайдамаках», слід віднести ролі Вадима в «У золотій рамі» Л. Дмитерка (режисер Борис Тягно), Степана в «Невольнику» М. Кропивницького за Т. Шевченком та Єрмакова у «Михайлі Єрмакові» (режисер Олекса Ріпко), Ілля Шатілов у «Коли цвіте акація» М. Винникова, Максимов у «Колегах» В. Аксьонова та Степан у «Куховарці» А. Сафронова (режисер обох Анатолій Ротенштейн), Гриць в «Ой, не ходи Грицю» М. Старицького, Беппе у «Моїй сім'ї» Е. де Філіппо та Генріх в «І один у полі воїн» Ю. Дольд-Михайлика (режисер Анатолій Горчинський). Тобто професійний діапазон у Сумського був широкий: від ліричного героя до характерної комедійної ролі. Такі відомі тогочасні критики як Борис Поюровський та Олена Плашевська наголошували на універсальності актора, а також критикували ту обставину, що режисери користуються з таланту артиста, але переважно з «того, що лежить на поверхні». У статті «Без натхнення» в газеті «Львовская правда» чернівецька критикиня Олена Плашевська зауважила, що В'ячеслав Сумський змушений здебільшого грати героїв, тим паче, що має показну зовнішність, чудово співає та ще й володіє музичними інструментами. Режисери використовують ці вміння і навички, «бо вони лежать на поверхні». Але Сумський – прекрасний характерний актор, проте заньківчанські режисери цього наче не помічають, а відтак і не розвивають талант артиста в повну силу його можливостей. Підсумовуючи, зауважимо, що акторський доробок В'ячеслава Сумського на сцені театру ім. Марії Заньковецької був вагомий та різнобічний, хоча не весь потенціал його таланту було реалізовано.

Що ж до акторського доробку Ганни Опанасенко-Сумської у Львові, то вона найбільше була задіяна у виставах режисера і композитора Анатолія Горчинського. Мисткиня займала свою нішу у трупі заньківчанського колективу, передовсім, на ролях ліричних героїнь у сучасному та національному класичному репертуарах. Причому в таких виставах, де було багато музики, зокрема, музики Горчинського. Вона плідно співпрацювала і з А. Ротенштейном. Наприклад, у його виставі «Колеги» були задіяні і В'ячеслав Сумський, і Ганна Опанасенко-Сумська. Ми вже частково аналізували пресу на цю виставу в публікації про Наталю Лотоцьку. Подружжя Сумських та Лотоцька в «Колегах» були партнерами, відтак ці рецензії стосуються і їхнього доробку. Зокрема, виконавицю ролі Зої Ганну Опанасенко-Сумську відзначали не лише львівські критики, а й київські та донецькі.

Наостанок – одна прикметна деталь, яку залишив у Львові В'ячеслав Сумський. Ідеться про його малярство. З розповідей

Богдана Козака я довідалася, що свого часу митець самотужки опанував і живопис, і графіку. Особливо вдавалися шаржі: у хвилину натхнення в нього виходили від 5 до 7 малюнків того чи іншого героя або героїні. В особистому архіві Богдана Козака зберігається його шарж із підписом «Слава Сумський». Богдан Миколайович все життя зберігав той малюнок на згадку про видатного артиста. Він зауважив, що для Слави Сумського, бо його саме так називали колеги, було органічним поєднувати ремесло актора з малярством, а коли справа доходила до співу чи музики, то Сумські обоє наче самі ставали співом чи музикою. Це подружжя належало до обранців муз, і їх досі з вдячністю пам'ятають і досліджують у Львові.

Львів

Ганна Сумська та Володимир Аркушенко. «Доки сонце зійде – роса очі виїсть». Режисер Віктор Івченко. 1959 р. Дата виходу вистави 1951.

Сцена з вистави «Моя сім'я» Едуардо де Філіппо. 2-й ряд – Олександр Гринько в ролі Корrado Куски, перша пара акторів, що танцюють спина до спина: В'ячеслав Сумський – Беппо та Катерина Хомяк – Розалія.